

opinnäytteitä

TAMPEREEN YLIOPISTON TIEDOTUSOPIN LAITOS

NUORIVUORI, Antti: Hämeen Sanomat Hämeenlinnan kaupungista - ykköslehden anatomia.

HELSINGIN YLIOPISTON TIEDOTUSOPIN LAITOS

IDUOZEE, Vincent: On the Study of Human Communication.

KONTTINEN, Maija: Helsingin Yliopiston Ylioppilaskunnan jäsenistölleen suuntaama tiedotustoiminta.

LAISI, Jyrki-Pekka: Vuoden 1979 eduskuntavaalien joukkotiedotus: Puolueiden pää-äänenkannattajissa olleiden kirjoitusten ja sähköisissä viestimissä esitettyjen vaaliohjelmien sisältö.

MYLLYMAKI, Seppo: Työ on yhteinen oikeus -näytelyn yleisö ja perillemeno.

SAVOLAINEN, Kari: Teollisuusyrityksen viestintä-ilmasto, sisäinen yrityskuva ja näiden väliset yhteydet.

TILEV, Kukka-Maaria: Teollisuusorganisaation sisäinen viestintä ja organisaation jäsenten käsitkset siitä.

UWAGBOE, Edeusi Charles: Mass Media in Africa.

peilillä

peilaten

VAAN ONKO tavaraestetiikan kritiikki sittenkin onnahtavaa? Viime numerossa kerroimme, ettei *Chiquita* ole vain banaani. Tämä innosti erään lukijoistamme systemaattisiin vertailuihin eri banaanimerkkien välillä. Ahkera mussotus tuotti kaksi aistimellista havaintoa:

1. Banaanit eivät ole samanlaista mössöä,
2. *Chiquita* ei todellakaan ole vain banaani, vaan *paras* banaani.

Käyttöarvolupaukset maistuivat makoisilta alasniettyinäkin. Vertailevaa banaanitutkimusta on tarkoitus laajentaa syytutkimukseksi, mikäli riittävä rahoitus banaanimaihin suuntautuvia tutkimusmatkoja varten järjestyy.

* * *

TOISAALLA TASSA numerossa on käsitelty uutisia ja hahmoteltu sellaisenkin kummajaisen kuin vastautuisen mahdollisuutta. Ne epäilevät tuomaat, jotka pelkäävät moisen uutisoinnin saattavan jäädä pelkäsi tutkijoiden aivokummitukseksi, joutunevat näinä aikoina pyörtämään sanansa, sillä itse maineikas BBC on jo ehättänyt tuottamaan ikiomat vastautuisensa nimeltä Not the Nine O'clock News, jotka lähetetään samaan aikaan kuin BBC:n pääuutiset rinnakkaisella kanavalla. Mutta myös suomalainen vastautuisen kehittelyn

teoreettinen avantgarde sai huomata olevansa ratkaisevan askeleen jäljessä tunnetusti käytännöllisiä brittejä. Ensimmäisessä ei-uutisten suomalaiselle katsojakunnalle välitetyssä näytejaksossa ei nimittäin rajoitettu pelkkiin vastauutisiin, vaan siinä esiteltiin myös aivan uudentyyppisiä tv-pelejä, jotka mahdollistavat suoraan vastatoimintaan siirtymisen. "Muokkaa itse uutisista ruudun ääressä oma parempi versiosi" oli näiden pelien mullistava henki. Mutta kyynikotkin saivat vahvistusta kannalleen, sillä loppujen lopuksi televisio iski sittenkin takaisin. Uusien tv-pelien lumoissa olevan katsojan nimittäin kaatoi lopuksi itse prinssi Charlesin suoraan tv-ruudun läpi ampuma nuoli.

* * *

OLISIKO NYT aika tutustua Löwenthalin? Leo Löwenthal kuuluu niihin kirjallisuuden ja massakulttuurin sosiologian klassikoihin, jonka nimi alan teksteissä usein Suomessakin mainitaan, mutta jonka tekstejä lienevät vain harvat lukee. Massakulttuurin tulkista ja kriitikosta on tullut osa sitä sosiologista massakulttuuria, jossa miehestä tunnetaan vain nimi ja pari nimeen oppikirjoissa liitettyä käsitettä.

Tänä Frankfurtin koulukunnan kriittisen teorian uuden renessanssin aikana Löwenthalin - ainoan elossa olevan Instituutin sisärenkaan jäsenen - tuotannon luulisi olevan erityisen kiinnostavaa luettavaa tiedotustutkijoille. Kielimuuriensa ei pitäisi haitata. Onhan valtaosa Leon tuotannosta joko alunperin kirjoitettu tai myöhemmin käännetty englanniksi. Lisäksi Löwenthalin esseet ovat selkeitä ja helpokostisesti oudommillekin avautuvia. Niitä on pidetty malliesimerkkinä siitä, kuinka Frankfurtin koulukunnan kriittinen teoria kääntyy "konkreettiseksi ideologiakriittiseksi" (Alfred Schmidt) olipa kohteena sitten "suuri" maailmakirjallisuus tai massakulttuurin idolit.

Löwenthalin tuotantoon perehtymisen voi aloittaa vaikkapa joillakin viime vuonna Leon 80-vuotispäiväksi julkaistuilla teksteillä. Yhdysvalloissa ilmestyvä *Telos* (no 45) julkaisi Löwenthalin juhlanumerossaan kokoelman syntymäpäiväsankarin elämäntyötä eri puolilta hahmottavia ja osin hyvinkin

kriittisiä (totta kai!) artikkeleita, kirjoittajina mm. Jürgen Habermas ja Martin Jay. Lisäksi Frankfurtin koulun tulkinnasta "interdisiplinaarisiksi sosiaalitutkimuksen ohjelmaksi" tunnettu Helmut Dubiel on tehnyt Löwenthalista todella perusteellisen elämäkerrallisen haastattelun ja julkaissut sen kirjana (Löwenthal/Dubiel. *Mit-machen wollte ich nie*. Suhrkamp, 1980. Kirjan keskeisin luku sisältyy myös edellä mainittuun *Teloksen* juhlanumeroon). Molemmat teokset sisältävät Löwenthalin tuotannon bibliografian. - Lisäksi Suhrkampilta on ilmestymässä Löwenthalin koottujen teosten editio.

3.11.1981 Löwenthal täytti 81 vuotta. *Tiedotustutkimus* onnittelee!

* * *

NAISEN SUBJEKTIKSI tuleminen edellyttää myös *semanttista taistelua!* Näin väitettiin Tampereen yliopiston Yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitoksen viime toukokuussa järjestämässä nais-tutkimuksen seminaarissa, jonka teemaa - naisen historiallisuutta - tarkasteltiin humanistien ja yhteiskuntatieteilijöiden, tutkijoiden ja taiteilijoiden perinteiset rajat ylittäen. Teesit alistamisen ja alistumisen piiloisista mekanismeista, kielen "seksistisyydestä" eivät ehkä tämän jälkeen enää tunnukaan feministisiltä hourailuilta, vaan vakavasti otettavilta tutkimusongelmilta, joiden pariin toivoisi sosiolinguistien ja tiedotusoppineiden kiirehtivän.

Naisten siirtyminen yksityisestä sfääristä julkiseen merkitsee myös siirtymää semanttisesti negatiiviseen tilaan. Tutkailkaapa vain omia mielikuvianne vaikka "veljeyden" ja "sisaruiden" käsitteillä! Tai edelleen: jotenkin luontealta tuntuu, että kun hoitotyö on naisvaltaisen ala - mikä muuten perustuu naisten hoivaamis- ja huoltovaistoon sekä apinoilta perittyyn sukimis- ja kyhnytysvaistoon (jos ette vielä satu tietämään) - kuvataan hoitotieteellisessä kirjoittelussa hoitotyön tekijää aina naiskupuoleen viittaavalla termillä "she" samalla kun lääkäristä käytetään aina kunnioittavasti ihmismöistä termiä "he".

Kieli kommunikaation välineenä ei siis ole

neutraali, vaan kuvastaa moninaisesti naisen toissijaisuutta, häneen kohdistuvia odotuksia, hänen itsensä sisäistämiä arvoja, normeja ja toimintatapoja, alistumisen strategioita. Naisella ei ole omaa identiteettiä, hän enemmänkin "peilaa" omaa ympäristöään. Naiset puhuvat äänneellisesti "hienommin", miehet taas ovat syntaktisesti ylivoimaisia. Ja syntaktinen ylivoima liittyy edelleen tietoisuuden rakenteeseen. Niinpä esim. tekstiiliteollisuudessa työskentelevien naisten tietoisuusmuotoja voidaan luonnehtia singularistisiksi - yksittäisiin, emotionaalisesti latautuneisiin kokemuksiin pohjautuviksi - kun taas metalliteollisuuden miestyöntekijöiden tietoisuusmuodot nähdään jo tietynasteiseen käsitteellisyteen yltäviksi.

Tällaisia tiedotustutkimuksellisesti relevantteja kohtia on poimittavissa seminaarin juuri ilmestyneestä raportista ALANEN, L. & RANTALAIHO, L. & SAARINEN, A. (toim.). Naisen historiallisuus: yhteiskunta - yksilö - sukupuoli. *Tampereen yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tutkimuslaitos, sarja B, nro 33, 1981.* Sen 17 puheenvuoroa kertovat itsessään siirtymävaiheesta, uusien näkökulmien etsimisestä. Miespuolisen lukijakunnan tietoon on pyydetty saattamaan muistutus siitä, että kriittisyys ei ole samaa kuin itseriittoisuus - raporttiin on syytä tutustua avoimin mielin!

* * *

SE OLI siihen aikaan kun isä television keksi radioliikkeen hyllyltä. Ja siitä on jo aikaa, monilla suomalaisilla alun kolmattakymmentä vuotta. Mutta vähemmän kuitenkin kuin siitä, jolloin Suomelle viimeksi presidenttiä vaihdettiin. Eli nyt saamme ensimmäisen tv-aikakauden presidentin. Tässä ei ole tarpeen pohtia, Kuka Hän On?, mutta kiintoisaa virittää kysymystä siitä onko hän tv-presidentti. Miksi?

Yhtäältä presidenttiä ovat valitsemassa sanokoin joukoin totaalisen tv-sukupolven edustajat, jotka eivät ole kokeneet aikaa ennen televisiota. Toisaalta ne varttuneemmat ihmiset, jotka Suuri Suomalainen Rakennemuutos sysäsi kotitiloilta kaupunkien kivimuureihin. Ja kolmaalta sitten muut äänioikeutetut, mutta heistä emme nyt välitä.

Toki ihmisillä on tärkeääkin tehtävää kuin erinäisten presidenttien valitseminen, mutta tässä tilanteessa kulminoituu eräitä haastavia tiedotustutkimuksen kysymyksiä. Kuinka olennaisesti juuriltaan reväistyjen yhteydenkaipuu suuntautuu helposti saatavillaolevaan joukkotiedotukseen, etenkin tv:n maagiseen ruutuun? Löytyykö kyläyhteisöjen tuttu ilmapiiri tv-julkisuuden tarjoamista yhteisyssymboleista, vaikkapa presidenttiehdokkaista? Ja tuo totaalinen tv-sukupolvi: voiko ihmisten välinen laajempi yhteisyys näyttäytyäkään sille muulla tavoin kuin tv:n ja muun joukkotiedotuksen tarjoamana yhteisyytenä?

Pitkät tv-kulttuurin juuret ovat idättäneet esim. Yhdysvalloissa presidentiksi pähkinäfarmarin ja B-luokan näyttelijän. Meillä perinteet ovat lyhyet eikä jälkiä näy. Haasteet tiedotustutkijoille totaalisen tv-sukupolven yhteisyysmuotojen selvittämiseksi ovat toki olemassa.

* * *

Kenraali Sutela:

Rajoitettu ydinsota voi olla tuhoisa

Ajatus Pohjolan ydinaseetomasta vyöhykkeestä on puolustusvoimain komentajan kenraali Lauri Sutelan mukaan viime aikoina käynyt entistä ajankohtaisemmaksi. 82. maanpuolustuskurssin maanantaina Helsingissä avannut Sutela sanoi, että ydinaseetonta vyöhykettä koskevalla järjestelyllä olisi "Suomen koko lähialuetta vakauttava vaikutus".

Sutela tuomitsee varovaisin sanakäntein rajoitetun ydinsodan teorian: "Ei voi välttyä ykseltä, ei pyrkimyksestä".

Lauri Sutela

HS, 17.11.1981

MITENKÄ MEIDÄN nyt käykään, kun Kekkonenkin on sivussa johtopaikoilta? Osaako seuraava presidentti, Mauno tai Ahti tai kukan hän nyt sitten liekään, luotsata maamme sellaisen rajoitetun ydin-

sodan piiriin, joka ei olekaan tuhoisa? Tästä me huolestuneet peilajaajat odotamme presidenttiehdokailta uskottavaa mielipiteenvaihtoa.

* * *

JUKKA KAJAVA ärtyi Helsingin Sanomissa 1.10.81 Mainostelevisioidusta mainostilaisuudesta Lahdessa. "Nyt muuten tiedän", sanoo Kajava, "miksi nämä Mtv:n alueelliset herätyskokoukset ovat aina maittaneet omituisilta. - Meille kotona äiti opetti, että kun mennään kylään, niin silloin ei puhuta pelkästään omasta itsestä. Saati sitten kehuta. Mtv:ssä opetukset ovat toisenlaiset. He ylistävät ohjelmistoon hankittua Dallas-sarjaakin jopa ihmissuhdeohjelmaksi."

No, äidit opetti mitä opetti; me mainostelevisioihmiset olemme jo ajat sitten - niin kuin Stuart Ewen on Tiedotustutkimuksessa lausunut - valistuneesti hyljänneet paikallisyhteisöraakenteen ja sille ominaiset kylässäkäymisrituaalit pidättyvyyssääntöinen kaikkineen.

Mutta Dallasiahan peilimme oikeastaan pitikin peilata. Kajava jatkaa seuraavasti: "Voi taivaan vallat! Missä siinä ohjelmassa ihmissuhteita on? Rahasta ne enimmäkseen puhuvat. Eikä pelkää naiminen tai siitä puhuminen vielä tee näytelmä ihmissuhdekuvaukseksi." Kolmisen elementtiä Ka-

java löytää: rahan, naimisen ja naimisesta puhumisen. Yhteiskuntatieteen näkökulmasta on kylä pakko sanoa, että Mtv on oikeassa ja Kajava on väärässä. Dallas on ihmissuhdeohjelma. Jo sosiologian klassikot (esimerkiksi Georg Simmel) olivat hyvin perillä siitä, että raha on nykyäikaisen yhteiskunnan perustavanlaatuisin ihmissuhde, ihmisten välinen yhteiskunnallinen side. Naimisella ja siitä puhumisella ihmisten välisenä suhteena on vielä paljon pitempi historia...

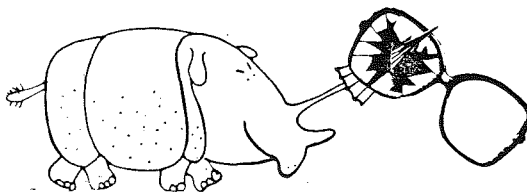
* * *

UUTISPAPIT JOUTUVAT saarnaamaan myös pienemmille yleisöille. Esko Tommola, "hyvä toimittaja ja saarnamies", piti adventtina kaksi saarnausta itävaltalaisissa kirkkoissa. Wienissä yleisöä oli 500 ja Grazissa noin sata. "Se oli vaativa tehtävä./.../ Ei ole kevyt asia valmistella saarnastuoliin sopivaa tekstiä. Kunnioittaa pitää rovas-teja ja muita kirkonmiehiä, jotka tekevät saarnoja työkseen" (Tommola *Katsossa* no 51/1981, s. 3). Vaatimatonta puhetta tv-papilta, joka illan perään saarnausta sadoille tuhansille. Vai onko niin, että konkreettisen vastasanan pelko on suurempi kirkon saarnastuolissa kuin tv-studiossa?

KIVINEN TIE

SANAN JA VASTASANAN ÄÄREEN

tiedotustutkimus

Tilausosoite: Tiedotusopillinen yhdistys ry., PL 373, 00101 Helsinki 10
PS-tili: TA 5779 65-3
Tilaushinta: Vuosikerta 1982 mk 50,-

Tiedotusopillisen yhdistyksen jäsenet saavat lehden jäsenmaksuun sisältyvänä jäsenetuna.

Jäsenmaksut vuodelle 1982 ovat tämän numeron sivulla 73.

Vuosikerran 1981 numeroita 2-4 ja vuosikerran 1980 numeroita 2-4 on saatavana samasta tilausosoitteesta hintaan 30 mk/vuosikerta.

